

IRINA MAVRODIN. ELEMENTE PENTRU O POIETICĂ ROȘIE, CU SÂMBURII EI NEGRI

Rândurile care urmează sunt mărturisirea pe care o face un ucenic despre maestrul său: cu iubire, cu recunoștință, cu emoție, cu o datorie de viață nestirbită. De când am început să deprind, în preajma doamnei Mavrodin, învățătura despre *poiein*, felul meu de a trăi s-a îmbunătățit. Am învățat să privesc textele, oamenii, lumea și obiectele ca pe o nesfârșită lucrare, ca pe o operă de artă pe cale de a se face, respirând astfel adânc aerul proaspăt al uimirii reînnoite („Spre ce mă va duce această frază? Cum va determina această metaforă cursul ulterior al textului? Ce breșă va deschide ea în zidul paragrafului?”, „De câte ori începe să vorbească în altă limbă, această persoană se comportă altfel, ca și cum ar deveni altcineva. Până și scrisul este diferit (în franceză, față de engleză, de pildă). Cum poate un om să fie în atâtea feluri?” sau „Verdele copacilor e foarte viu acum, dar în cel mult o săptămână, el va fi mult mai palid, mult mai temperat. Nu-mi va mai atrage atenția. Voi căuta fructele acolo unde emoția nașterii frunzei era

de ajuns. Ce s-a întâmplat între timp? Cum e posibil acest salt?” și „Masa aceasta pe care scrii. Ieri ea purta atât de multe cărți și foi, că nu mai rămânea niciun loc liber, nu aveai unde să lucrezi. Ritmul în care se face ordine și dezordine pe masă. Cum influențează el ritmul de lucru? Nu este el asemeni ritmului marelui, de care trebuie să țină seama orice căpitan de corabie? Dar în ce măsură sunt eu căpitanul corabiei mele?”)

* * *

Dacă există un concept capabil să surprindă creația bogată, diversă și nenumărată reunită sub semnătura **Irina Mavrodin**, acesta nu poate fi decât conceptul de *poezie*, în sensul lui cel mai generos și, totodată, nespus de profund. Irina Mavrodin este profesoară, traducătoare, critic literar, eseistă, dar înainte de toate, Irina Mavrodin este poetă. Irina Mavrodin nu este poetă doar în volumele sale de poezie. Sensibilitatea sa poetică transpare foarte clar în activitatea de traducere (Cum ar putea un ne-poet

să-l traducă pe Proust?). Preocuparea sa pentru poietică, pentru această filozofie a creației artistice (strâns legată de etimologia cuvântului *poezie*: grecescul *poiein*, cu sensul de „a face”) este foarte vie în volume ca *Poietică și poietică* (Univers, București, 1982; Scrisul Românesc, Craiova, 1998, pentru a doua ediție), *Mâna care scrie* (Eminescu, București, 1994), *Uimire și poesis* (Scrisul Românesc, Craiova, 1999).

Listele care redau titlurile textelor scrise și traduse de Irina Mavrodin sunt impresionante, ca și parcursul său biografic, dovadă nestrămutată a unei activități didactice și de cercetare dintre cele mai reușite. În acest context, apare adesea, în interviurile cu Irina Mavrodin, întrebarea „Dar cum este posibil să faceți atâtea lucruri? Cum găsiți timpul necesar pentru a scrie atât?” Este o întrebare simptomatică. De îndată ce trecem dincolo de lungimea listelor, înțelegem de ce.

Este foarte firesc ca Irina Mavrodin să aibă o asemenea activitate susținută: o lucrare într-un domeniu o hrănește pe alta, din alt domeniu. Activitatea de traducător presupune o muncă de cercetare considerabilă, care de multe ori rămâne în umbră, dar care alături capătă forma eseului critic. Eseurile critice ale Irinei Mavrodin au o valoare incontestabilă, tocmai pentru că ele își au originea în această formă de cunoaștere cu totul aparte, în această formă de familiaritate cu textul pe care o implică actul de traducere.

Pare paradoxal, dar nu este decât un adevăr poietic: cu cât sunt mai diferite proiectele în lucru (traducere, eseu, poezie, articole academice, cronici literare), cu atât energia dată de unele servește la elaborarea celorlalte, cu atât curiozitatea explorării și uimirea descoperirii sporesc, cu atât necesitatea de a scrie (și de a merge mai departe pe acest drum) este mai mare. Consecința poietică directă, inevitabilă a acestei poietici, este aceea a unui număr uriaș de texte. Este acest număr „monstruos”? Fascinant totodată? Răspunsul vine, poate, prin acest poem al Irinei Mavrodin:

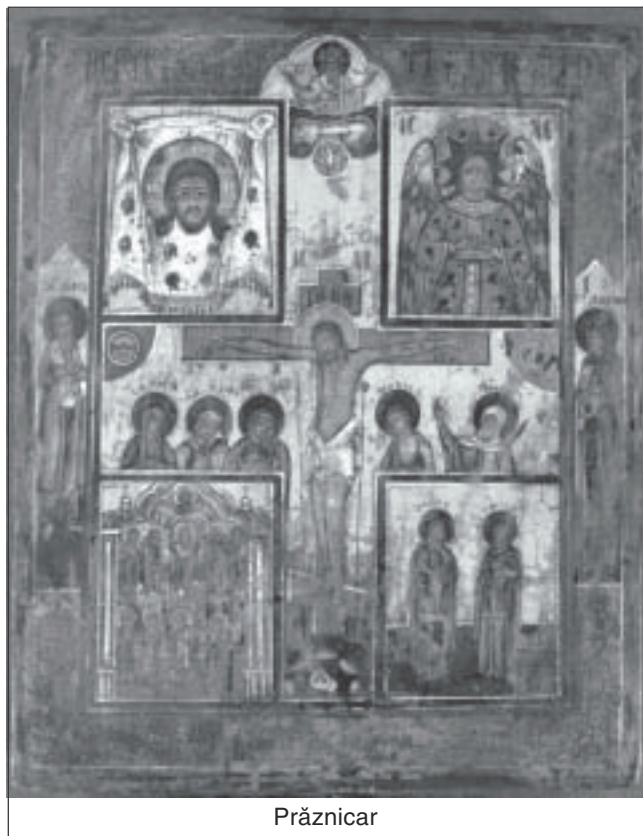
iubește-mă așa cum sunt

iubește-mă așa cum sunt
pe jumătate vie și
pe jumătate moartă
și ia aminte că

mai multă putere am acum
întreabă-te de încă mai vrei
să stai la masă

cu Monstrul Sacru¹

Tot astfel, la întrebarea „Cum e posibil...?”, la această întrebare cu care noi ispitim adesea viitorul, Irina Mavrodin răspunde, prin acest gerunziu poietic, înțelept și lucrător, cu toată forța prezentului: „Văzând și făcând” – expresie atât de împământenită în limba română, expresie care cuprinde în sine toată forța grecescului *poiein*, așa cum este ea recuperată de poetica modernă, de poetica/poietică (această viziune teoretică originală propusă de Irina Mavrodin). Răspunsul acesta, „văzând și făcând”, este el însuși un poem. Concis, ca toate poemele Irinei Mavrodin, cu o precizie de oracol delfic și cu o aromă de limbă veche, cu o sinceritate dezarmantă și mai ales, cu o uluitoare încredere în viață și în prezentul ei.

Prăznicar

În expresia aceasta, „văzând și făcând”, așa cum este ea folosită de Irina Mavrodin, se simte deplin rostul poietic al limbii române. Un alt poem vine să ne deslușească acest înțeles:

în fiecare zi

în fiecare zi
mai deschid puțin fereastra
știu că dacă
aș deschide-o larg

dacă dintr-odată
lumea aș vedea
mi-aș pierde mințile
și aș orbi

în fiecare zi
cu mare precauție
mai deschid puțin fereastra²

Totul pare atât de simplu, totul este spus atât de simplu și totuși, este de ajuns să îți apleci ușor urechea și vei auzi bătaia de inimă a unei extraordinare complexități. „Văzând și făcând”. Omul poietic este cel care folosește propria sa facere, propriul său act de creație ca instrument de cunoaștere. Este omul preocupat de ceea ce face, dar mai ales de *cum* se face acel lucru. Este vorba de privirea lui Orfeu: întoarsă, animată de iubire, purtătoare de cântec. Am crede că facerea a început deja în momentul în care intervine privirea asupra ei. Cu toate acestea, nu spunem *făcând și văzând*, ci *văzând și făcând*, semn al dispoziției spre adaptare la orice situație: voi acționa („făcând”) în funcție de ce voi vedea („văzând”). Poietic vorbind, această afirmație devine: voi cerceta, voi privi („văzând”) felul meu de a lucra și în funcție de ceea ce descopăr, îmi voi modifica

practica de lucru („făcând”). Facerea are nevoie de această privire, de această dedublare a conștiinței omului poietic, care nu este numai *homo faber* sau numai *homo sapiens*, ci *homo faber sapiens*. Raportul dintre lucrare și cunoaștere nu trebuie privit cronologic (cunoaștere care precede facerea, facere care precede cunoașterea), ci dialectic: facerea dă naștere privirii care o inspectează, privirea aceasta cercetătoare sfârșește prin a modela și a transforma practica de lucru asupra căreia i s-a oprit atenția.

Expresia *văzând și făcând* spune acest adevăr dialectic prin echilibrul dinamic dintre termenii săi, prin rima multiplă pe care o conjugă acești termeni: ...zând/...când, vă.../fă..., prin același număr de silabe de o parte și de cealaltă, întrupări ale simetriei pe care o permite folosirea aceluiași mod verbal: gerunziul. *Văzând și făcând* este un îndemn la încredere și răbdare, o invitație la lucru. Trebuie doar să începi, apoi lucrurile se fac, oarecum, singure. Lucrurile se fac *din mers*, adică *văzând și făcând*. Ați auzit ritmul? *Vă-zând și fă-când. -/ -/* Dacă sunteți tulburat de ideea de viitor, dacă el vi se pare *imposibil*, există o soluție. Incepeți prin a-i da un ritm. Totul devine posibil *vă-zând și fă-când*. Deocamdată nu *vedeți* nimic și nu *faceți* nimic, dar ritmul acestei vorbe a deschis deja un drum. Sau o fereastră:

în fiecare zi
mai deschid puțin fereastra³

Este de ajuns să vă înscrieți în acest ritm: „**în fiecare zi mai deschid puțin fereastra**”. Ritmul menținut („în fiecare zi”), progresia („mai”), prudența, „precauția” pasului mărunț („puțin”) sunt elementele fundamentale ale unei poietici vii ca un fruct cu miezul roșu din care ne hrănim cu bucurie, și ai cărui sâmburi negri de înțeles, de sens, vor hrăni pământul și vor da naștere altor plante, altor fructe cu miez roșu, în care se vor afla alți sâmburi negri... Nu este aceasta minunea punerii în abis despre care mărturisește atât de des opera Irinei Mavrodin? Punerea în abis nu este o iluzie optică sau un joc al reflectării, este semnul de minune cu care se pecetluiește orice creație, orice naștere. *La mise en abyme* nu este o chestiune de heraldică, ci un fapt viu. Este pruncul din pânțele mamei.

Așa îndrăznesc eu să mă simt copil:

o notă roșie
a apărut
în melodia
pe care o cântai (...) ⁴

Așa visez eu la o îmbrățișare :

O privire a ta
mă dizolvă pe pământul verde
sunt frunză roșie
râu de sânge orbitor

curg spre toate apele
împărțându-le
cu sfântul lichid
trebuie să am puterea de a

duce până la capăt
această stare
fluidă⁵

Așa încep eu să schițez aici începutul unei poietici

roșii, cu sâmburii ei negri, o poietică a practico-teoriei pusă în operă de Irina Mavrodin, o poietică a felului său de a spune, cu modestie și noblete: *văzând și făcând*. Așa îmi doresc să o reîntâlnesc, prin acest poem de iubire și de duioșie a amintirii, care începe aici:

Cu inima-n dinți

Amintirea ploii din ajun
nu se uscaser cu totul
sub bucuria soarelui
din acea dimineată de iunie
când

mi-am luat inima-n dinți

și am urcat până în sala
de la capătul culoarului,
singură,

doar purtând în mâini
un plic înalt, din hârtie Kraft.

Tainic, în lumina
hârtiei pliate

se deschidea drumul
pe care de atunci

nu am încetat să mergem
(textul era despre reamintirea lui Kierkegaard
și despre Borges și nuvela lui,

El otro)

Întâlnirea

Răspunsul timid la o întrebare
care mai plutea încă în aer

Întrebarea, de o parte,
Răspunsul, de cealaltă.

Fericirea de a descoperi
că vorbim aceeași limbă

Cu inima-n dinți

(et si l'on croquait la vie à pleines dents, de tout cœur?
Fără ca miezul vieții să se sfâșie...)

de ce
mi s-a făcut frică
de poezia mea
de sâmburii

negri de
carnea ei roșie?

ajută-mă Doamne⁶

„Nu vă temeți!” spune Cuvântul, pâinea noastră cea de
toate zilele

„Nu vă temeți!” spune viața, cu *sâmburii ei negri, cu
carnea ei roșie*

Note

¹ Irina Mavrodin, *iubește-mă așa cum sunt* în volumul *Centrul de aur*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2003, p. 43.

² Irina Mavrodin, *în fiecare zi* în volumul *Centrul de aur*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2003, p.50.

³ *Idem*.

⁴ Irina Mavrodin, prima strofă a poemului *muzica* în volumul *Vocile*, Cartea Românească, București, 1998, p.10.

⁵ Irina Mavrodin, *îmbrățișare*, poem din volumul *Vocile*, Cartea Românească, București, 1998, p.78.

⁶ Textul scris cu caractere italice este textul poemului *poezia 1* de Irina Mavrodin, text apărut în volumul *Centrul de aur*, Scrisul Românesc, Craiova, 2003, p. 29.